

Mahashivaratri Puja

Date : 8th March 1986
Place : Pune
Type : Puja
Speech : Marathi
Language

CONTENTS

I Transcript

Marathi	02 - 11
English	-
Hindi	-

II Translation

English	12 - 17
Hindi	-
Marathi	-

ORIGINAL TRANSCRIPT

MARATHI TALK

या पुण्यनगरीला पुणे असे म्हणतात. पण आपल्या शास्त्रात याला पुण्यपट्टणम असे म्हटलेले आहे. साऱ्या विश्वातलं पुण्य या पुणे नगरातून वहात आहे आणि त्याचे वाहक तुम्ही सगळे आहात. आज हा केवढा योग आहे, की जे पुण्याचे स्रोत आहेत असे श्री शिव त्यांची पूजा तुम्ही इथे मांडलेली आहे.

जोपर्यंत मनुष्य शिव स्थितीला उतरत नाही, जोपर्यंत त्याला आत्मसाक्षात्कार होत नाही, तोपर्यंत तो आंधळ्यासारखा वावरत असतो. कोणतीही मानवी धारणा ही एखाद्या छायेसारखी भ्रामिक असते आणि त्या धारणेला बघून, त्यावर आसन मांडून मनुष्य आपलं आयुष्य कंठीत असतो. आत्मतत्त्व जाणल्याशिवाय साऱ्या विश्वातलं जे मर्म आहे ते मनुष्य जाणू शकत नाही. पण सर्वसाधारण आपल्या रोजच्या व्यवहारातलं सुद्धा, रोजच्या मानवाच्या जीवनातलं तत्त्व, मर्म मनुष्य जाणू शकत नाही. प्रत्येक मानवामध्ये हे शिवतत्त्व हृदयामध्ये प्रतिबिंबित आहे, आत्मास्वरूप आणि हे सर्व विश्वाच्या आत्म्याचे प्रतिबिंब जे हृदयात आहे, ते जाणल्याशिवाय ह्या सृष्टीचं सूत्रसुद्धा कळू शकत नाही. अंधारात आपण चाचपडत असतो. एकमेकांना ओळखत नाही, एकमेकांना जाणत नाही, कसलीच आपल्याला जाणीव एकमेव नसते. त्याबद्दल भ्रामकता असते. एकमेव जाणिवेसाठी ज्याला अँबसल्यूट म्हणतात, तो आत्माच मिळविला पाहिजे. कारण तोच आपल्या सर्व नसानसांमध्ये एकमेव जाणीव देऊ शकतो. ज्याला वेदांनी विद् म्हटलेले आहे, की विद् झाले पाहिजे. ते आत्म्याच्या शक्तीशिवाय आपल्या नसानसांमध्ये येणार नाही. आज जरी आम्ही कितीही म्हटलं की आम्ही जातियता सोडून टाकू, जातीवाद सोडून टाकू, गरीब-श्रीमंत मिटवून टाकू. म्हणजे असे कोणतेही प्रश्न ज्याला इश्यूज म्हणता येतील, जागतिक प्रश्न घ्या, की आम्ही विस्फोटक जेवढे बॉम्ब आहेत त्यांना बंद करून टाकू किंवा सर्व जगात एकच साम्राज्य आलं पाहिजे अशा मोठ्या मोठ्या कितीही कल्पना केल्या आणि ते बाह्यातून तुम्ही कितीही साध्य केलं तरी ते निष्फळ होऊन जातं. त्याला कारण ज्यांनी हे बनवलं आहे तो मानव, ती मानव जात अजून त्या स्तराला आलेली नाही जिथे ती विश्वात्मकाला जाणेल. विश्वाचा आत्मा आपल्या हृदयात आहे. त्या आत्म्यात आपण जाणू शकतो की हे सर्व विश्व एका परमेश्वराने बनवलेले आहे आणि आपल्या सर्वांमध्ये त्याच परमेश्वराचा अंश हा आत्मा विराजमान आहे. वरपांगीपणाने कितीही आपण म्हटलं, की आम्ही सर्व एक आहोत, आम्ही सगळी भावंड आहोत, तरी ती वरवरची भावना राहिल. खोल, आतमध्ये, हृदयात तो आत्मा वसलेला आहे. फक्त आपलं चित्त जेव्हा त्याच्या प्रकाशाने आलोकित होते, तेव्हाच मनुष्य समजतो की खरोखरच आपण एकाच शरीराचे अंग-प्रत्यंग आहोत.

आज आपण विश्व धर्म स्थापन केला तो फक्त अशाच लोकांच्या आधारावर होऊ शकतो, ज्यांच्यामध्ये विश्वात्मकाचं प्रतिबिंब पडलेलं आहे. बाह्यातल्या लोकांचा कोणताही तुम्ही असा विश्वाचा कार्यक्रम काढला तर तो फलित होणार नाही कारण त्याच्यात काहीसुद्धा सत्य नाही. तर सर्वप्रथम आत्म्याची आपल्यामध्ये जागृती

ही पूर्णपणे झाली पाहिजे. तो जागृत आहे. पण त्याची जी जागृत स्थिती आहे ती चित्तात आली पाहिजे. बाह्यातून प्रयत्न करूनही होऊ शकते, असं लोकांचं म्हणणं आहे, पणा मला असं वाटतं की ती आतूनच होते. आतूनच ती आपल्यामध्ये जागृती येऊ शकते. ती म्हणजे कुंडलिनी जागरणाने.

कुंडलिनी ही शक्ती आपल्यामध्ये व्यवस्थित सुप्तावस्थेत असते. आणि ज्यावेळेला तिचं जागरण होतं, तेव्हा ही शक्ती, जसा एखादा दीप आपण पाजळून ठेवावा आणि त्याच्यावरती एखादी शक्ती किंवा समजा गॅसची धार आली तर ती कशी पेटून निघते, तसच आपलं चित्त आहे, ते संबंध आलोकित होऊन जातं. पण तो आलोक जोपर्यंत आपल्या व्यवहारात, आपल्या वागण्यात, आपल्या समाजात, आपल्या देशात आणि या विश्वात पसरणार नाही तोपर्यंत सहजयोगी होऊनसुद्धा काही फायद्याचे नाही. जो आलोक तुमच्यामध्ये आला त्याच्यामुळे तुमच्या प्रकृतीला आराम पडला असेल. कदाचित तुमची मानसिक स्थिती ठीक झाली, शारीरिक स्थिती ठीक झाली, सांसारिक स्थिती ठीक झाली, तरीसुद्धा अजून तुम्हाला शिवशक्ती मिळालेली नाही.

शिवाची जी शक्ती आहे ती विश्वाला आपण एक मानलं पाहिजे. एक मानणं हे काही बुद्धीने नाही होत, पण ती जाणीव आतून येते की आम्ही सर्व एक आहोत. हे सर्वप्रथम शिवाचं दर्शन म्हणजे तो विश्वात पसरलेला आहे आणि त्याचं कार्य इतकं तोलून आहे, इतकं समजून आहे की तो प्रत्येकाला ओळखून आहे. आता समजा तुम्ही जर इथे दिवा लावला तर या दिव्याला हे समजणार नाही की कोठपर्यंत प्रकाश पोहोचवायचा किंवा कोणत्या गोष्टीला आलोकित करायचं किंवा कोणती अशी जागा आहे जिथे हा प्रकाश गेला पाहिजे, तो विचार हा दिवा करणार नाही. पण आत्म्याचं तसं नाही, एकदा जर तुम्ही आत्मा तेवला तर तो चैतन्य रूपाने तुमच्या हातातून वाहू लागतो आणि त्याच्यामध्ये ही जी आलोकित झालेली बुद्धी आहे ती त्या चैतन्यातून वाहते. ती तुम्हाला बरोबर सांगते की इथे तुमचं चुकत आहे, इथे तुम्ही ठीक चालले आहात, इथे तुम्ही पुढे चला. म्हणजे साऱ्या परमेश्वराची जी बुद्धी आहे ती या आत्म्यातून वाहते. साऱ्या विश्वातलं जे कार्य आहे, परमेश्वर करतो आहे ते तुमच्या हातूनसुद्धा त्याचप्रमाणे तो करवून घेत आहे. म्हणून सर्वप्रथम आत्म्याला प्राप्त झालं पाहिजे, शिवाला प्राप्त झालं पाहिजे.

आता बाह्यातून कसं आपण शिवाकडे जाऊ शकतो, ते पाहिलं पाहिजे. शिवतत्त्वामुळे सत्य जाणलं जातं, कारण मी सांगितलं की विश्वाची सर्व शक्ती जी आहे ती एका शरीरातून वाहिल्यासारखी आहे, त्यामुळे कुठेही काही होत असलं तरी तुम्ही या शक्तीच्याद्वारे सामूहिक चेतनेत सत्य जाणू शकता. सत्य काय किंवा असत्य काय. हे जे केवळ सत्य आहे, जे अँबसल्यूट आहे, ते तुम्ही आत्म्यामुळे जाणू शकता. आणि या प्रकाशाचा जो विशेष गुण आहे की जेव्हा हा प्रकाश आपल्या हृदयात येतो तेव्हा मनुष्य आनंदात रमण करू लागतो. आनंदाच्या उर्मी त्याच्या अंगात उठू लागतात. त्याच्या बुद्धीत, त्याच्या वागण्यात, सर्व गोष्टींमध्ये एक चमक येते. एक विशेष मोहीत करणारं, उच्च पदाला नेणारं असं एक व्यक्तित्व त्याच्यात जागृत होतं. अशा मानवाजवळ जो मनुष्य येईल त्याचा उद्धार होतो, त्याचं कल्याण होतं. तो सन्मार्गाला लागतो. उत्तम मार्गाला तो येतो. आपोआपच हे घटित होतं. त्या संगतीतच हे सगळं घडून येतं, पण त्याही पलीकडे असा मनुष्य नेहमी आनंदात मग्न असतो. आनंदाला दोन बाजू नसतात, फक्त केवळ आनंद असतो, त्याला आपण निरानंद म्हणतो.

केवळ आनंद म्हणजे त्याच्यामध्ये सुख आणि दुःख अशा एका नाण्याची दोन बाजू किंवा दोन स्थिती नसतात. मनुष्य एकमेव स्थितीत असतो आणि ती एकमेव स्थिती म्हणजे आनंद स्थिती आहे. यात तो साक्षी स्वरूप होऊन सुख आणि दुःखाच्या लाटांना बघत असतो. जसा काही नावेवर बसला आहे आणि समुद्राच्या कितीही लाटा आल्या तरी त्यांना तो मजेत न्याहाळून राहिला आहे. ती स्थिती, त्या न्याहाळण्याची स्थिती, ती स्थिती तुमच्यात प्राप्त झाली म्हणजे ह्या आनंदाच्या उर्मी, आनंदाचं सौख्य आणि आनंदाचं राज्य काय आहे ते लक्षात येतं. पण ते मिळूनसुद्धा आनंद परिपूर्ण होत नाही. कारण जो या आत्म्याचा स्रोत आहे तो विश्वाचा आत्मा आहे. म्हणून जोपर्यंत हा आनंद विश्वाच्या प्रत्येक सीमेवर नेऊन पोहोचवत नाही, तोपर्यंत आपण आनंदात पूर्णपणे येऊ शकत नाही. म्हणजे एखादं समजा, समुद्रामध्ये फूल पडलं. तर ते वहात वहात या किनाऱ्यावर जाईल, त्या किनाऱ्यावर जाईल, मग त्याची हीच गती होऊन जाते. त्यातच त्याला आनंद वाटतो, तसेच एकदा मनुष्य परमेश्वराच्या साम्राज्यात उतरला की त्याला वाटतं कोणाच्या हृदयाला जाऊन भिडावं, कोणाला जाऊन सांगावं, कोणाला भेटावं, कोणत्या देशात जावं आणि ही सुवार्ता सांगायची की तुम्ही सुद्धा आपल्या आत्मसाक्षात्काराला प्राप्त व्हा. म्हणून विश्वस्वरूपत्व आल्याशिवाय आम्ही आत्मसाक्षात्कारी झालो, असं म्हणता येत नाही.

जे लोक स्वतःला सहजयोगी म्हणतात ते अजूनसुद्धा जाती-पाती, नसत्या गोष्टींना धरून बसतात. आमच्या जातीतच लग्न झालं पाहिजे. आमची जात, आमचं हे, आमचं ते, या मर्यादेतून निघालं पाहिजे. आमचा देश, आम्ही हिंदुस्थानी, आम्ही इंग्लिश, आम्ही अमेरिकन, आम्ही तुमच्यापेक्षा उच्च, तुम्ही आमच्यापेक्षा नीच, आम्ही उत्तरेत राहणारे, तुम्ही दक्षिणेत राहणारे, पूर्व, पश्चिम या सर्व दिशा मानवाने ठरविल्या आहेत. परमेश्वराने काही बनविल्या नाहीत. त्याने काही या सृष्टीमध्ये वेगळेवेगळे देश वगैरे काही बनविले नाही, पण वैविध्य आणण्यासाठी इतकी सुंदर सृष्टी केली. पण माणसाचं डोकं प्रत्येक ठिकाणी हे शोधत असतं की आता आपण आपल्याला कसं वेगळं करून घ्यायचं, अलगद कसं करून घ्यायचं. तर आता मग पुणेकर झाले, मग मुंबईकर झाले, मग त्यातल्या त्यात पुणेकर म्हणजे सदाशिव पेठवाले झाले. मग त्यातले आणखीनही आतमध्ये गेले तर आणखीन कोणत्या विहिरीत जाऊन बसतील देवाला ठाऊक! पण सहजयोग्यांनी विहिरीत नाही गेलं पाहिजे, सरोवरामध्ये फुलासारखं फुललं पाहिजे. जो सहजयोगी अजूनसुद्धा अशा विहिरीत आहे त्याने लक्षात घेतलं पाहिजे की तो अजूनपर्यंत सहजयोगात पूर्णपणे उतरलेला नाही.

तर सर्वप्रथम आपल्यामध्ये विश्वाचं जे स्वरूप आहे ते मान्य केलं पाहिजे. तरच आपण शिवतत्त्वाला उतरलो आहोत. हे कसं आपण बाह्यातून मिळवू शकतो ते आपण ध्यानधारणेत समजावं. जेव्हा आपण ध्यान करतो ध्यानाच्या वेळी, लक्ष आपल्याकडे असलं पाहिजे, दुसऱ्यांकडे नाही. स्वतःकडे लक्ष देऊन बघायचं की आता कसले विचार आपल्या डोक्यात येत आहेत. माझ्या डोक्यामध्ये कोणकोणत्या धारणा मी करून ठेवलेल्या आहेत. त्या बघितल्या पाहिजेत. एकतर मी अमका आहे, मी तमका आहे, मी ह्या जातीचा, मी त्या जातीचा, मी ह्या धर्माचा, त्या कर्माचा, प्रत्येकजण आपल्याला अती शहाणा समजतो. त्यात मी आहे का? मी त्याच्यामध्ये सामील आहे का? मी कोणत्या तरी एखाद्या ग्रुपचा किंवा एखाद्या देशाचा किंवा एखाद्या लहानशा गल्लीतला

एक नागरिक आहे का? की मी परमेश्वराच्या साम्राज्यातला नागरिक आहे! स्वतःकडे आपण जेव्हा लक्ष देतो ध्यानामध्ये, कारण आपला संबंध आता आत्म्याशी झाला आहे, तसाच हा प्रश्न तुम्ही स्वतःला टाकाल. लगेच आत्म्याचा झोतच्या झोत तुमच्यासमोर येऊन उभा राहिल आणि आश्चर्य वाटेल की नाही बुवा, आपण विश्वातले एक आहोत. एखाद्या लहानशा थेंबाने एका मोठ्या महासागरात मिसळावं आणि आनंदात रमावं असं का वाटू नये त्या थेंबाला. उलट त्या थेंबाचे आणखीन अणू-परमाणू होण्याकडे लक्ष का असावं त्याचं? कारण मानवामध्ये अनेक अशा गोष्टी एकत्र झालेल्या आहेत. त्याला आपण अहंकार म्हणतो, प्रती अहंकार म्हणतो, मानसिक गोष्टी आहेत. या सर्व गोष्टींच्यामुळे त्याची जी बुद्धी आहे किंवा त्याचं जे मन आहे, ते एकाप्रकारे मर्यादित झालेलं आहे आणि त्या मर्यादा तो तोडू शकत नाही. तो समर्थ नसतो. त्याच्यामध्ये शक्ती नसते की या मर्यादा तोडल्या पाहिजेत. माझा समाज काय म्हणेल? माझे बाप काय म्हणतील? माझी आई काय म्हणेल? म्हणून जे आदि शंकराचार्यांनी सांगितलं की, 'मला आई नाही, बाप नाही, मला कोणी नाही. मी शिवतत्त्व आहे.' म्हणजे तिथे शिवतत्त्वामध्ये मला मर्यादा नाही राहिलेल्या. अमर्याद, अनंत असा मी शिव आहे. आणि जो अनंत शिव आहे त्याला या अशा क्षुल्लक आणि मर्यादित करणाऱ्या गोष्टींचा कोणत्याही प्रकारे त्याबद्दल विचारच यायला नको. पण विचार जरी आला तरी त्याबद्दल दिलगिरी वाटायला नको, की मी असं का केलं नाही, मी अशा धर्माचा आहे, मी अमका आहे. जो काही कोतेपणा आपल्यामध्ये आहे, तो सगळा या आपण धारणा केलेल्या गोष्टींमुळे आहे किंवा आपल्यामध्ये ज्या धारणा केलेल्या गोष्टी आहेत त्यांच्यामुळे आहे. लहानपणापासून आता जर आपल्याला शिकवलं की बुवा, कोणत्या तरी जातीचे लोक फार वाईट असतात! मग आपल्या डोक्यात ते बसलं म्हणजे बसलं. त्याने मर्यादा आल्या म्हणजे कोणी काही सांगितलं तरी सुटत नाही. पण एकदा का तुमच्यात विश्वधर्म म्हणजे काय आणि त्याचा प्रकाश किती सुंदर आहे तो पाहिला म्हणजे वाटतं की काय मूर्खासारखं आजपर्यंत मी या अशा मूर्खासारख्या गोष्टींमध्ये कसा रमलो होतो, मी का घोटाळत होतो. ही जेव्हा स्थिती येते तेव्हा म्हटलं पाहिजे की आपली प्रगती उत्थानाकडे झालेली आहे. म्हणून सर्वप्रथम ही गोष्ट लक्षात ठेवली पाहिजे की आत्म्याची पूर्ण जाणीव व्हायच्या आधी आपल्या बुद्धीमध्ये पूर्णपणे प्रकाश पडला पाहिजे. जे बुद्धीवर पांघरूण पडलेले आहे, जो अंधार आहे, तो अंधार आपल्यामधून गेला पाहिजे आणि त्यासाठी फक्त स्वतःकडे लक्ष नुसतं द्यायचं. आता एखादा मनुष्य अत्यंत क्रोधी आहे समजा. लहानपणापासून त्याला क्रोध येतो कारण वातावरण त्याचं असं होतं. अशा वातावरणात राहिला जिथं त्याला क्रोधी व्हावं लागलं, तुम्ही म्हणाल मनुष्य कोणत्या ना कोणत्या गोष्टीवरच बोजा घालतो त्याचा. स्वतःवर घेत नाही. किंवा असं म्हणू की त्याच्या आईने त्रास दिला किंवा वडिलांनी त्रास दिला किंवा काहीतरी झालं म्हणून तो असा झाला समजा. आता त्या क्रोधी माणसाला जर तो क्रोध अजून जाचतो आहे, तर अजून त्याच्या हातात आत्म्याची तलवार आलेली नाही. आणि ही आत्म्याची तलवार ही प्रेमाची आहे आणि फुलांनी गुंफलेली आहे. तर तिसरी गोष्ट म्हणजे लक्षात ठेवण्याची अशी आहे की आत्मा हा प्रेमस्वरूप आहे. निव्वळ प्रेम आहे. पण त्या प्रेमाला समजायला आपल्यालासुद्धा आत्मसाक्षात्कारच पाहिजे. 'आत्मण्येव आत्मने तुष्टाः' आत्म्यानेच आत्म्याला जाणता येतं असं म्हणतात.

म्हणजे असं आहे की जर समजा तुम्हाला डोळे नसले तर तुम्ही स्वतःचे डोळेसुद्धा आरशात बघू शकत नाही. तसच जोपर्यंत तुम्हाला आत्म्याची ओळख झालेली नाही तोपर्यंत तुम्ही या आत्म्याचं स्वरूपसुद्धा जाणू शकत नाही. आणि ह्याचं नुसतं स्वरूप म्हणजे हा नुसता प्रेमाचा पुंज आहे. प्रेम. पण या प्रेमाला आपण जसं जाणतो, तसं प्रेम नव्हे. त्या प्रेमामध्ये लालसा नाही, कोणत्याही तऱ्हेची उद्दामता नाही किंवा त्या प्रेमाला कोणतीही इच्छा राहत नाही. हे प्रेम सतत वाहत राहतं. वाहत राहतं आणि त्यातून जे काही उत्तम आहे, जे हितकारी आहे, ज्याला इंग्लिशमध्ये बेनोव्हेलन्स म्हणतात, ते घडून आणत असतं आणि ते घडवतांना कोणत्याही तऱ्हेची दुखापत, इजा किंवा जबरदस्ती तो दुसऱ्यांवर करीत नाही, ते आपोआपच घडून येतं. आपोआपच घटित होतं. जे आपोआप घटित होतं, जे सहज आहे, ज्याला आपण स्पॉटनियस इंग्लिशमध्ये म्हणतो, ती सहज स्थिती तुमच्यामध्ये आली आणि आपोआपच त्यात प्रेमाची शक्ती जर वाहत सुटली तर तुम्हाला आश्चर्य वाटेल, की या प्रेमाच्या शक्तीने सर्व कार्य होतं. तुम्ही काहीही करायला नको. पण फक्त त्याच्यामध्ये हे लक्षात ठेवलं पाहिजे, की आपण ज्याला प्रेम म्हणतो ते कोणत्या प्रकारचं आहे. पहिल्यांदा निरपेक्षता पाहिजे.

आता एक लहानशी गोष्ट. समजा, आम्ही अमेरिकेवरून साड्या घेऊन आलो. कुणाला सांगितलं, की काहो, तुम्ही असं करा, आम्ही इतक्या आणल्या आहेत, अकरा साड्या, आता अकरा लेडिज शोधून काढा. तर एक आपली आई, एक आपली बहीण, एक मुलगी किंवा एक आमची वहिनी असं करून त्यांनी सगळे नातलग आपली जोडून आणून ठेवले माझ्यासमोर स्वतः. म्हटलं, 'अहो, निदान आडनावं तरी वेगळं असलेलं बरं असतं! एकदम, एकजात एकाच आडनावाची अकरा माणसं कशी उभी केली?' 'अहो, पण माताजी, ते असं आहे ना, मी त्यांना ओळखतो. त्यामुळे ते मला माहिती आहेत.' 'असं कां? मग तुम्ही सहजयोगी आहात ना! मग तुम्ही इतरांना ओळखत कसे नाहीत?' मग आता दुसरं कोणाला तरी बोलवा. त्यांनी अशीच चार नांव आणली. म्हणजे मी बुचकळ्यात पडले, की आता करायचं तरी काय करायचं?

तेव्हा ज्या प्रेमाला निरपेक्षता आहे, आता हे निरपेक्ष प्रेम कसं असतं. तिथे माझी भावना तुटते. माझं घर, माझा मुलगा, माझा भाऊ, माझी बायको, ही जिथे भावना राहिली, तिथे निरपेक्षता नाही. अर्थात् प्रत्येकाशी जसा तुमचा संबंध आहे, तो संबंध आहेच, पण त्याठिकाणी चिकटलं नाही पाहिजे.

मी पुष्कळदा उदाहरण देते, की जेव्हा जमिनीतून शक्ती निघते आणि ती एखाद्या झाडात वावरते, त्यावेळेला समजा जाऊन ती एखाद्या फुलात अडकली, तर ते झाड तर मरून जाणारच, पण ते फूलही मरून जाणार. तेव्हा ही निरपेक्षता ही सगळीकडे वाहते आहे. ज्याला जे पाहिजे ते देत आहे. आता ही बघा, आपल्या इथे बसलात तुम्ही. इथे सगळ्या तऱ्हेची ही वीज शक्ती, इलेक्ट्रिसिटी येत आहे. त्यांनी काही इथे लहान लहान दिवे लावले आहेत, काही मोठे दिवे लावलेत, काही तिकडे फोटोग्राफ चाललेत, इकडे हे मी बोलते आहे हे माझं भाषण ते उचलत आहेत, सगळीकडे पंखे चालले आहेत, बघा. कितरी तरी कामं करताहेत. ज्याला ज्याची गरज आहे ते करताहेत, पण ती कोणाला चिकटून आहे का? ती शक्ती चिकटून नाही, पण जेव्हा जिवंतपणा येतो माणसाला, तेव्हा तो चिकटायला लागतो आणि मनुष्य झाला म्हणजे अती चिकट होतो. फारच चिकटतो. म्हणजे मी कधी कधी म्हणते की माणसाला चिककू म्हटलं पाहिजे. कारण चिककू शब्द बरोबर शोभतो त्याला. प्रत्येक गोष्टीला चिकटायचं.

काही असलं की चिकटायचं आणि हे चिकटणं जे आहे ते शक्तीला ओढून घेतं आणि त्याला विद्रुप करून टाकतं. सुरुवातीला माझा मुलगा, माझा मुलगा, मग शेवटी, 'माताजी, या मुलापासून मला सोडवा. मला फार छळतोय.' म्हणजे त्याचेही इलाज होतच जातात. असं नाही की त्याचे इलाज होत नाहीत. म्हणून हे लक्षात ठेवलं पाहिजे, की निरपेक्षता माणसामध्ये असायला पाहिजे. निरपेक्षतेमध्ये मनुष्याने प्रेम केलं पाहिजे. आपली मुलगी आहे, मुलगा आहे, ठीक आहे. तुमची जबाबदारी आहे. ती पूर्ण करायची, पण त्याच्यात अपेक्षा नको, ही पहिली गोष्ट आणि दुसरं, हे माझं आहे म्हणून करायचं असं नाही. उद्या जर तुमच्या दारी दुसरी एखादी मुलगी आली, तर तिच्यावरसुद्धा तितकेच प्रेम करता आलं पाहिजे, तर तुम्ही निरपेक्ष आहात, म्हणजे गुरू आहात. पण जी विश्वावरती प्रेमाची पाखर घालावी लागते, त्याच्यात जो आनंद आहे, तो म्हणजे परमेश्वरालाच विचारला पाहिजे, किती आनंद आहे त्याच्यामध्ये! जर परमेश्वराने आपल्यावर प्रेम केलं नसतं तर त्याने सृष्टीच रचली नसती. अहो, डोकेदुखी आहे, सृष्टी रचा, मग त्यात माणसं रचा, मग ते तुम्हाला मारायला उठतात, वेड्यासारखे वागतात, परत तुम्ही त्यांना ठीक करा. त्यांना रियलायझेशन द्या, मग त्यांना आत्मसाक्षात्कार द्या आणि तरी ते वेड्यासारखे इकडे तिकडे धावतच असतात. मग कसं तरी त्यांना बोटीत बसवा, जबरदस्तीने बांधून ठेवा. तरीसुद्धा त्यांचं डोकं इकडे तिकडे चाललेले आहे, पण तो निरपेक्ष असल्यामुळे सगळा खेळ आहे. निरपेक्ष आहे. फक्त एकच परमेश्वर हा प्रेमाची भक्ती करीत असतो. प्रेमाच्या आनंदात असतो. मी प्रेम करतो हाच त्याचा आनंद आहे आणि त्या प्रेमातच तो राहतो. त्याला हा विचार येत नाही की याने, दुसऱ्याने मला मारलं की मला काही म्हटलं, की काही नाही. 'बाबा, माझं तुझ्यावर प्रेम आहे. तु काहीही कर मला. माझं तुझ्यावर प्रेम आहे.' ही परमेश्वराची प्रवृत्ती आहे आणि तीच प्रवृत्ती जेव्हा एखाद्या सहजयोग्यात येते तेव्हा मी त्याला निरपेक्षता म्हणून. पण तसं दिसत नाही. तसं दिसत नाही. एखाद्याशी जर तुम्ही तुटकपणाने वागत असले तर तसेच वागत राहणार. ते तुटत नाही. म्हणजे चिकटपणा झाला परत. एखाद्याशी जर तुम्ही चांगले वागत असला, तर त्याच्याशी तुम्ही चांगले वागत राहाल, पण दुसऱ्या माणसाशी तसेच वागत राहणार.

समजा जर दोन भावांचं बिनसलं असलं. ते सहजयोग्यात आहेत, तरी आपापसात बोलताना मात्र एकदुसऱ्यांना तशाच रीतीने बोलतील. जसं एका भावाशी दुसरा भाऊ बोलतो. मग तुम्ही सहजयोग्यात कशाला आले. आत्म्याला मिळवायला. आत्मा म्हणजे काय? आत्मा म्हणजे प्रेम करणारा तुमच्यातला स्रोत. मग त्याला स्वीकार्य केलं पाहिजे. त्याच्या आनंदात उतरलं पाहिजे. त्याला आपल्यामध्ये अशा रीतीने घेतलं पाहिजे, की हे माझं सर्वस्व जे आहे, फक्त त्या आत्म्याच्या प्रेमाच्या भक्तीसाठी. त्या आत्म्याला जी भक्ती करायची प्रेमाची ती करू देत. मला काही आहे, माझं शरीर आहे. बुद्धी नाही, काही नाही. फक्त त्या आत्म्याची जी भक्ती आहे ती मला बघू देत. त्याचा मला आनंद उचलू देत.

तेव्हा सगळ्यात मुख्य म्हणजे सांगायचं असं, की आपण प्रेमाच्या दरबारात बसलो आहोत. हा प्रेमाचा दरबार आहे. द्वेष, राग, लोभ, मोह हे सगळे एकच प्रकार आहेत. कोणाला कोणी आवडतं म्हणून किंवा कोणाला कोणी आवडत नाही म्हणून. काही त्याच्यामध्ये फरक मला दिसत नाही. दोन्ही एकच गोष्टी आहेत. फक्त एवढेच आहे, की एक दिसायला बरं दिसतं आणि दुसरं दिसायला वाईट दिसतं, पण दोन्ही प्रकार एकच आहेत. प्रेम हे

निरपेक्ष असायला पाहिजे. दुसरी गोष्ट की प्रेमामध्ये गोडवा असला पाहिजे. कोणी एक थप्पड थोबाडात घायची. थोबाडात देऊन मग म्हणायचं की हे बघ माझं तुझ्यावर प्रेम आहे म्हणून मी तुला मारलं. कबूल. म्हणजे लोकांनी म्हणायचं 'असं कसं?' नाही मी प्रेमात मारलं तुला. आणि काही काही पद्धत असते. आता कोणाला जर भेटायला गेले तर जोपर्यंत हातातून अर्धा शेर वजन नाही काढणार तोपर्यंत ते हातच शेक करत राहतील तुमचा. वाटतं ही काय भेटायची पद्धत झाली! आणि हृदयात काहीच नाही. वरपांगीपणा. त्या वरपांगीपणामुळे अगदी हात धरून तुमचे हलवतील. 'वा! वा! काय भेट झाली. अमुक झालं, तमुक झालं.' तुम्हाला वाटेल कधी हात सुटतो, पण हृदयात काय? हृदयात प्रेम पाहिजे. हृदयापासून प्रेम पाहिजे. हृदयातून वाहिलं पाहिजे. तसं होत नाही, वरपांगी आणि या वरपांगी प्रेमाने मनुष्याला कधी कधी अशी भूल पडते की, 'मी किती चांगला मनुष्य आहे, मी किती प्रेमळ आहे आणि मी सगळ्यांशी प्रेमळपणाने वागतो.' कारण बिझनेस आहे ना त्याचा, मग, चांगलं वागलंच पाहिजे.

पण प्रेमामध्ये मनुष्य अत्यंत गोड असतो. आतून बाहेरून, आतून आणि बाहेरून. कडू नसतो. त्याचा कडूपणासुद्धा गोड लागायला लागतो. असा तो गोड असतो. जोपर्यंत तो गोडवा सहजयोग्यांमध्ये येणार नाही तोपर्यंत तुम्हाला मानायला कोण तयार होईल. अहो, असे लेक्चर देणारे, भाषण सांगणारे, बाता सांगणारे पुष्कळ आहेत. आपल्या देशात तर अगदी पेव फुटलं आहे लोकांचं. गल्लोगल्ली बसलेत. तुम्हाला पाहिजे तर पुण्यालासुद्धा मिळतील. पण त्याने काय तृप्ती होते का आपली. सगळं खोटं आहे ते. वरपांगी आहे. तेव्हा हृदयातून प्रेम यायला पाहिजे.

आता सगळ्यांचं मला पुष्कळदा असं पत्र येतं की, माताजी, आमच्या हृदयातून प्रेम वाहू द्या. आता मी कसं करू ते! अहो, तुम्ही हृदय उघडा की. आता हृदय कसं उघडायचं एवढं मी सांगते तुम्हाला.

हृदय कसं उघडायचं? सर्वप्रथम एका लहानशा गोष्टीवरून सुरू करायचं. आधी लिस्ट करायची की कोणत्या कोणत्या लोकांवर माझं प्रेम आहे आणि कोणत्या कोणत्या लोकांबद्दल मला द्वेष आहे. पहिल्यांदा. मग ज्यांच्यावर मला द्वेष आहे त्यांना प्रेमपत्र लिहायची. फार कठीण काम! फारच कठीण! त्यांना लिहायचं की हे बघा मला तुमची फारच आठवण येते. कारण तुम्ही किती थोर आहात! नसले तरी चालतील पण म्हणायला काय हरकत आहे आणि मला बरं वाटेल की तुम्ही या माझ्या पत्राचं उत्तर पाठवाल तर. करून बघा, जमतं का? कारण आत्म्याने तुम्हाला समर्थ केलेले आहे. समर्थ केलंय. पण वरपांगीपणाने नाही. त्याला असं नाही वाटलं पाहिजे की वा! चांगलं पत्र आलं, आता उद्या काहीतरी मागणी येणार. हे पहिलं पत्र म्हणजे इंट्रोडक्शन असणार यांचं. तेव्हा मनापासून, हृदयापासून एक प्रेमपूर्वक पत्र पाठवा. अशा लोकांना ज्यांच्याबद्दल अत्यंत द्वेष वाटतो, वाईट वाटतं, पण सहजयोगी आहेत. पहिल्यांदा सहजयोगात सुरू करायचं. सहजयोगी असले पाहिजेत पहिली गोष्ट.

तुम्हाला आश्चर्य वाटेल की तुम्ही जेव्हा पत्र लिहू लागाल, परत तो जो राग आहे तो कुठेतरी येणारच. एखादं त्याच्यामध्ये असं वाक्य येईलच, की ज्याच्यातून तुमचा जो राग आहे तो झळकेल. मग परत दुसरं लिहावं, मग तिसरं लिहावं. करता करता जर शंभर पत्र लिहिली तर एक पत्र अस निघेलच की ज्याच्यामध्ये हा राग निघून गेलेला आहे. ज्या माणसावरती आपला राग आहे तिकडे आपण हृदय उघडून पाहिलं पाहिजे. त्याने जे केलंय ते

आपणही करतो, केलंय ना, मग कशाला त्याच्यावर रागवायचं? तो जर अशा रीतीने वागला आहे, तर मी तशा रीतीने वागणार नाही. आणि खरोखर ते प्रेम करून पाहिलं पाहिजे.

आता आपल्या देशातले अनेक प्रश्न एवढ्यासाठी आहेत की खरोखर प्रेमाची कल्पना नाही आणि व्याख्या नाही आपल्याजवळ. मुख्य आता बायकांचा जो प्रश्न आहे. नारी लोकांचा म्हणजे दोनच तऱ्हेच्या बायका आपल्या देशामध्ये आहेत, तिसरी तऱ्हा मला दिसत नाही. दिसली तर फार बरं होईल. एक म्हणजे ही की जबरदस्त आणि दुसरी म्हणजे सहन करणारी, मधोमध काही नसतं. एक तर जबरदस्त असली तर ती डोक्यावर बसणार आणि नसली तर पायाखाली तुडवणार. म्हणजे 'जमलं तर सूत नाही तर भूत.' त्यामुळे काय आहे की एकंदर समाज विक्षिप्त झालेला आहे. आणि तो जी बाई सहन करते तिचाच गळा घोटत जाणार आणि जी जबरदस्त असते तिच्या पायाखाली जात राहणार. त्यामुळे तुम्ही नकळत एका, फार मोठ्या पापामध्ये पडत आहात आणि ते पाप म्हणजे असं की एक दुसऱ्या सहनशील बाईला अशा रीतीने त्रास देणं हे परमेश्वराला कधीही मान्य होणार नाही. अनेक असे प्रश्न आहेत.

आपल्याकडे आता समजा, जाती-पाती आहेत. त्याच्यामध्ये उच्च-नीच आहे, गरीब-श्रीमंत आहे, हे प्रश्न आहेत. हे प्रश्न मिटविण्यासाठी पहिल्यांदा आपल्यामध्ये प्रेम किती आहे ते पाहिलं पाहिजे. अहो, या प्रेमाची वाखाणणी अनेक अवतरणांनी केलेली आहे. तर या प्रेमाची जी पाखर आहे ती किती लोकांवर आपण घालू शकतो? किती लोकांसाठी आपल्या हृदयामध्ये कळकळ आहे? किती लोकांबद्दल आपल्याला खरोखर प्रेम वाटतं? परवा मी मुंबईला लोकांना प्रश्न विचारला, म्हटलं पुरुषांना फार अगदी असतं की मित्रता आमची फार गहरी असते, बायकांच्या मानाने. तर मी विचारलं की, 'काहो, तुमचे मित्र कोण?' तर ते म्हणाले की, 'हे गृहस्थ आहेत ते माझे मित्र आहेत.' 'अहो, काही नाही म्हटलं, खोटी गोष्ट आहे. आता मोटारीत जातांना तुमच्या विरुद्ध खूप सांगत होते मला. तुमचे कसे मित्र हे?' तर ती मित्रता, आपापसातील जी मित्रता आहे याच्यामध्ये माणसाला एकदुसऱ्यातलं वैगुण्य दिसत नाही, चांगुलपणा दिसतो. तो वाढत गेला म्हणजे तुमचं हृदय वाढत जातं.

दुसरं म्हणजे दानत, ज्याला दानत म्हणतात. दानत म्हणजे देण्याची शक्ती असायला पाहिजे. तुमच्या आईबद्दल तर प्रसिद्धच आहे. तिला भयंकर दानत आहे. पण तुम्ही दानत करून बघा. समजा, तुमच्याजवळ पाच साड्या आहेत आणि एखाद्या बाईजवळ जर कमी असतील, तर एखादी तिला देऊन बघा. तुम्हाला शंभर साड्या नेसण्याचं सौख्य मिळणार आहे. जर तुमचं हृदय उघडं असलं तर. दानत असायला हवी. देण्याची शक्ती असायला पाहिजे. देत सुटायचं. हे घे, तुला हे हवं ना हे घे. तुला ते हवं ना ते घे. दानत असायला पाहिजे. ही दानत सहजयोगात आधी सुरू होते आपल्या पूजनात, मी पाहिलं आहे. लोकांचं हृदय उघडायला लागलं की म्हणजे मग 'माताजी, तुमच्यासाठी मुद्दामून मी खीर करून आणली.' आता मी खावो अथवा न खावो. 'मी मुद्दामून तुमच्यासाठी पुरणपोळी करून आणली.' आता ती सुरुवात झाली. पण ती पुरणपोळी तुम्ही एखाद्या सहजयोग्यासाठी केलीत तर मला जास्त आनंद होईल. आपापसात तुम्ही जर ते प्रेम वाटून घेतलं तर मला जास्त आनंद होईल. फार आनंद होईल. जर तुम्ही एखाद्या सहजयोग्याविषयी चांगल येऊन सांगितलं तर मला फार आनंद होईल. आणि जर तुम्ही वाखाणणी केली की हा मनुष्य काय बहारीचा मनुष्य आहे! त्याने मला फारच

आनंद होतो. हां, जर तुमचं चुकलं असेल तर मी सांगीन की तुम्ही सांभाळून रहा. पण बहुतेक असं मी पाहिलंय, असे अद्भूत क्षण फार कमी येतात जेव्हा लोक एकदुसऱ्यांची मित्रता आणि एकदुसऱ्यांचं चांगलं सांगतात. एकदुसऱ्यांमध्ये रममाण होतात त्यांचा आनंद उचलतात तेव्हा वाटतं की आता सुरू झालं प्रेमाचं रामराज्य! आणि हे प्रेमाचं आपण अजून वापरलेलं नाही आहे. हे साम्राज्य आपण अजून जाणून घेतलेले नाही आहे. याची शक्ती आपण अजून मानलेली नाही आहे. तिची किती प्रचंड क्रियाशीलता आहे, तिकडे आपलं लक्ष नाही. इतका त्याच्यामध्ये जोर आहे, की सगळी तुमची जेवढी काही मोठमोठाली आज साम्राज्य दिसतात, मोठमोठाले तुम्ही अँटमबाँब वगैरे करून ठेवलेले आहेत, जे काही तुम्ही द्वेषावर उभारले आहे ते एकदम हाणून पडणार. एकदम जमीनदोस्त होऊन जातील ते. पण ती वापरता आली पाहिजे. तिची जाणीव झाली पाहिजे की मी प्रेमाचा पुजारी आहे. मी प्रेमात आहे. मला राग, द्वेष, लोभ वगैरे काही माहित नाही, मी फक्त प्रेमाचा पुजारी आहे, मला भक्ती फक्त प्रेमाची करायची आहे. असं आमच्या आईने सांगितलं. तिने त्या भक्तीत स्वतःशी जोडून घेतलंय आणि आम्ही तीच भक्ती दुसऱ्यांची करणार. मग कोणत्या जातीपाती, कोण कुठलं आणि कोण काय? द्वेषामध्ये मनुष्य एखादं वैगुण्य बघेल. त्याच्यावरच डोकं धरून बसेल. पण प्रेमामध्ये एखादा गुण, एखादा विशेष आनंददायी क्षण आठवावा. 'कसं चांगलं बोलले होते बरं त्यादिवशी ते!' मग त्याच्यावर बांधावी आपली इमारत. हृदयाची इमारत बांधायची, कसं बरं प्रेमाने बोलले हे! किती बरं वाटलं नाही का? की कसं अलगद येऊन त्यांनी असं म्हटलं. पण कधी जर तुम्ही कोणाला टोचून बोलाल तर ते कधीच तुमच्यासाठी चांगला विचार ठेऊ शकत नाही. आपल्या लक्षात कसं येत नाही. आम्ही जर दुसऱ्यांशी वाईट बोललो तर तो आमच्याबद्दल वाईट बोलणारच. तो कशाला चांगले बोलणार? तो काय म्हणेल का, 'वा, वा! काय चांगले आहेत. यांनी मला चार शिव्या घातल्या.' असं होऊ शकेल का? साध्या, सहज शहाणपणातसुद्धा मनुष्याने समजलं पाहिजे की आपण दुसऱ्याच्या विरुद्ध जर इतकं भाडभाड बोललो, तर तो मनुष्य काय तुमच्या गळ्यात येऊन हार घालणार आहे!

तेव्हा हृदय उघडतांना एवढं लक्षात ठेवलं पाहिजे की या माणसाला आपण आपल्या हृदयामध्ये स्थान दिलेले आहे. आता या हृदयामध्ये प्रेमाची शक्ती आहे. ती शुद्धीकरण करते. ती पवित्र करते. ती ह्या माणसाला पवित्र करेल. त्याच्यावर सोडून द्यायचं. आता तो कदाचित तुम्हाला त्रासही देईल थोडासा. प्रयत्न करावा. प्रयत्न करायला काही कठीण काम नाही. आणि तुम्हाला आश्चर्य वाटेल, आपण सर्व विश्वाएवढे झालो की काय?

लहानपणी नेहमी मला वाटायचं की विश्वाचं कार्य करायचे आहे. कसं काय होणार? माझी भेट लोकांशी कशी होईल? तर एकदम असं वाटायचं की माझं हृदय खूप मोठं होत चालले आहे आणि त्यात सगळे सामावत चालले आहे. इतका आनंद वाटायचा त्या गोष्टींनी त्यावेळेला नुसतं चित्र बघत असे. आज ते साक्षात दिसतंय समोर. जागोजागी हजारो सहजयोगी बसलेले आहेत. त्या प्रेमाच्या ह्याच्यात स्नात होते. तसंच प्रेम तुम्ही सर्वांना द्यावं आणि आजचा जो विशेष कार्यक्रम आहे, शिवपूजेचा, त्यात हृदयामध्ये एक विचार ठेवावा की आजपासून मी प्रेमाची भक्ती करणार आहे. आईने सांगितलं आहे. प्रेमाची मी भक्ती करणार आहे. प्रेमच करणार आणि ते करून जरी थोडासा त्रास झाला तरी ती तपस्विता आहे. ती सहन करीन. पण मी प्रेम करीन, साऱ्या जगावर प्रेम करीन आणि निरपेक्षपणे प्रेम करणार आहे. लहानशा कुपमंडूकासारखं आपलं, माझी, माझं करणार नाही. पण

सगळ्यांच्यासाठी जे होईल ते प्रेमाने करेन. मग लोक लाथाडतील. कदाचित काही बोलतीलसुद्धा. माझं तसं केलं पुष्कळ. पण प्रेमाची शक्ती फार जबरदस्त असते. हे जाणून त्याच्यावर पूर्ण विश्वास ठेऊन त्या भक्तीने ते केलं पाहिजे. असो, आता पूजेची वेळ झालेली आहे. आता मी पुण्यालाच वास्तव्य करायचे ठरवलेले आहे, आज शिवपूजा इथे करून. सर्व विश्वात भारत ही योगभूमी आहे आणि महाराष्ट्र ही पवित्र भूमी आहे. कुंडलिनी आहे ही साऱ्या जगाची. महाराष्ट्र म्हणजे केवढा मोठा देश आहे! त्याचं वर्णन करावं तेवढं थोडं आहे आणि त्यात महाराष्ट्रात पुणं हे त्याचं हृदय आहे. आणि या ठिकाणी आज शिवाची स्थापना करायची आहे. आणि माझं इथे वास्तव्य झाल्यावर कैलासच इथे उतरला पाहिजे अशी माझी इच्छा आहे आणि तुम्ही सर्वांनी त्यात मदत केली पाहिजे. आणि कैलासवासी जसे लोक असतात, कैलासावरती राहून अगदी थंड मनाने, थंड प्रकृतीचे! तसे आपण इथे सगळ्या सहजयोग्यांनी झालं पाहिजे. लोकांना वाटलं पाहिजे की पुण्यामध्ये खरोखर साम्राज्य कैलासासारखं, श्री सदाशिवाचं आहे. अशीच सगळ्यांच्याकडून अपेक्षा करून मी इथे वास्तव्य करायचं ठरवलं आहे आणि सगळ्यांनी कृपा करून माझी मदत करावी.

ENGLISH TRANSLATION

(Marathi Talk)

This city, which is the city of Punyas, i.e. the merits, is known as Pune, but scriptures describe it as the Punya-pattanam. The Punyas of whole universe flow through the city of Pune and you all are its channels. It is a very great occasion that you have arranged here the puja to Shri Shiva who is the source of the Punyas.

So long as person does not enter in the Shiva state, so long as he is not self-realized, he moves around like blind person. Any human understanding is illusory like shadow and the person leads his life holding on to that perception. Without the realization of spirit, the principle existing within, person cannot know the essence, the principle existing within the universe. Not just this, he cannot know even the underlying principle of dealings of everyday life.

The principle of Shri Shiva is reflected in every human being's heart in the form of his Spirit. Unless person knows the reflection of Universal Spirit in his heart he cannot know inherent common thread that unites the creation. We grope in dark, we do not recognize each other, we do not know each other, and we have no single awareness about anything and are in delusion. For single awareness, we have to achieve Spirit which is said to be absolute. It is only Spirit that can give single awareness in our nerves. The Vedas have described this state as becoming the 'Vid, the knower and it will not enter in our nerves without the power of Spirit.

We talk about many things, like giving up caste discrimination, economic disparities, and problems which we say are issues, such as global issues like stopping the manufacture of nuclear bombs, or having one government for whole world and such high ideas. Even if they are outwardly brought into reality, ultimately it turns out to be futile efforts. The reason being, human beings who have created all this, have not attained that level where they would know Spirit of the universe that is in our hearts. It is only in the state of being Spirit, can one be aware that universe has been created by one God and part of that cosmic Spirit resides within all of us. Howsoever may we say that we are brothers and sisters, yet it would remain only a superficial feeling. It is when our attention is enlightened by the light of Spirit that resides deep within us, can one truly realize that we are part and parcel of one being.

The Vishwa Dharma that we have founded of late can work out and stand only on the support of such people in whom the Cosmic Spirit has manifested. A universal program initiated with the help of the extraverts, is bound to fail because it would have no truth in it. So first of all there should be complete awakening of Spirit in us. Spirit is awake but its state of being awake has to enter in our attention. People say that it can work out through external efforts, but I feel, it works out from within. The awakening can take place only from within, through the Kundalini awakening.

The Kundaalini Shakti resides in us in the dormant state. When it is awakened it acts with the Spirit like gas that enhances the flame of a lamp and enlightens our attention. However, so long as the light of Spirit is not spread in our dealings, in our behavior, in the society, in the country and whole universe, it is no use being a Sahaja Yogi. The enlightenment that has come in you, must have relaxed your beings, must have put right your psychic state, physical state, and improved your family life, yet you have not received the Shiva-Shakti.

The manifestation of Shri Shiva's Shakti is to accept the unity of the universe, but the acceptance cannot be at the mental level. The awareness of the unity that we are all one, emerges within. The first glimpse of Shri Shiva is that he is all pervading in the universe and his work is so balanced and with awareness, that he knows every person. Now suppose you light a lamp here, the lamp will not know how far the light has to reach or which objects are to be illuminated or which area its light should

reach. The lamp cannot think, but so is not with Spirit. Once the Spirit enhanced and steady, as the flame is with fuel, it flows on your hands in the form of the vibrations of the Chaitanya and in that Chaitanya, too flows the enlightened intelligence. Now it properly guides you, like here you are wrong, here you are going right and should proceed. Meaning, God Almighty's intelligence flows through the Spirit and work that God Almighty is carrying on in the universe, he is doing it through you as well. So first of all we should achieve Spirit, we should achieve Shri Shiva.

Now we should see how we can approach Shri Shiva from mundane life. With Shri Shiva's principle we know the truth, because, as I have said, all the power of the universe flows from one being. So whatever happens in the world, through this power, in your collective consciousness you can become aware of truth, as to what the truth is and what is not. So, with Spirit we can be aware of that which is "the only truth", which is absolute. And special quality of this light is that when it enters in your heart you deeply enjoy the joy and bliss. The waves of joy rise in his being. A kind of spark manifests from his intelligence, from his demeanors and all his actions. A bewitching and elevating personality awakens in him. Whosoever goes in his company has emancipation and benevolence and takes to right path, takes to the best way of life. And all this happens spontaneously in the self realized person's company. Above all the self realized person is engrossed in the joy. The joy does not have two sides. It is only the joy which we describe as "the Nirananda, sheer joy."

Like two sides of coin the two states of duality of happiness and grief exist. But the sheer joy is only one and the only, without opposite. The person lives in only one state and that state is that of joy. And in that state he witnesses the waves of happiness and grief as if sailing in a boat he is joyfully watching the rise and fall of waves of the sea. When you achieve that witness state within, you experience the waves of joy, the bliss of joy and the kingdom of joy. Never the less it is not perfect joy because the source of spirit is the spirit of universe and so long as we do not extend the joy up to every border of the universe, we cannot achieve the full state of joy. Suppose a flower drops down in the sea, then floating on the waves it touches one shore, then another shore and so on. Now it is the flower's life to move along the waves and it enjoys that life. Likewise when a person gets into the kingdom of God he feels as to, "To whom shall I meet, which country shall I visit and share with them the news of own self realization and exhort them to have their self realization." Hence without attainment of the state of universal personality, we cannot call ourselves self realized.

The people who call themselves as Sahaja Yogis still adhere to castes and other wrong things such as; marriage must be within the caste, my this my that etc. It is necessary to come out of these limitations like, we are Indians, we are English, we are Americans, we are superior to you and you are inferior to us, we are from North, you are from South etc. Directions are all manmade. God has neither made these directions nor different countries but to bring the variety he has made beautiful creation. But human brain always looks for an excuse to separate and ways to partition. They assumed identities like the Puneits, the Mumbaits etc and. among the Puneits they formed groups, such as, "We belong to Sadashiv Peth" followed by subgroups within Sadashiv Peth, and further God only knows which ponds those frogs may identify with. Sahaja Yogis should not become like frogs in ponds. They should bloom like lotuses in lakes. The Sahaja Yogi who still identifies with particular pond has not yet fully imbibed Sahaja Yoga. Please try to understand this.

So first and foremost we should accept the cosmic form which is residing within us and only then can we imbibe the Shiva Tattwa. How we can achieve this state from outside should be understood in the meditation. During the meditation the attention should be focused on oneself and not on other people. During the meditation it should be observed as to which thoughts emerge in my brain, which ideas are firmed up in my mind, whether I am one of those who still identify with castes and religions as also with activities, whether I am one of those who think themselves to be very smart, whether I identify with any group or any country or any lane or I am a citizen of the kingdom of God. When you ask these questions to yourself and focus on yourself in this way, being connected with Spirit, the flood of Spirit's vibrations shall confront you and you will be amazed and tell yourself that now you are one with the universe. Why should a drop not want to merge in the ocean and enjoy? Why should it

attempt to become smaller like atoms and sub-atoms?

The reason is that a plethora of such things as, the ego, the superego and other psychic things have placed limitations of his intellect and mind. He cannot break those limitations. He has no capability and no power to break such constraints as, “As what will be my father's reaction, how will my mother react how will my community respond?” Hence Shri Adi Shankaracharya has said, “I have no father, no mother and no relation. I am Shri Shiva tattwa.” Meaning, in the Shiva tattwa I am beyond all limitations, I am limitless, unending Shri Shiva and the one in the unending Shiva state cannot even think of trifle things that narrow down his state. Even if a thought emerges in his mind, he should not regret, like, “Why have I not done this and that and I belong to this religion, I am this and that.” We owe this narrow mindedness to ideas we have imbibed in us. If we are taught in very childhood that the people of particular caste are bad, that idea permanently settles deep in our minds. It then brings limitations that are extremely difficult to overcome despite all advice.

However once we realize how beautiful is the Vishwa Dharma and how beautiful is its light, we feel, “How foolishly was I involved in those absurd practices, why did I lurk in them?” When we are in this state, we should know that we have progressed towards our ascent. So first and foremost we should remember that before we have complete knowledge our Spirit our intellects should be fully enlightened. Darkness which has enveloped our intellects should be clear out. For that, just watch yourself. Suppose someone is irascible, may be from childhood, due to circumstances or because of his mother or father or someone else, ill-treated him. If his irascibility is affecting his progress that means the sword of Spirit is not yet in his hand. The sword of Spirit is that of love, interwoven with flowers. Third thing to remember is Spirit is of the form of love, pure love and self realization is necessary to know that love, “Atmaneva Atmane tushtah, Spirit can be known only through Spirit.

See it is this way, if you have no eyes you cannot see even your own eyes in the mirror. Similarly, without knowing your Spirit you cannot know its form. The form of Spirit is pure love condensed. But it is not the love that we know of. This love is devoid of desire, conceit, absolutely desireless. This love flows and flows and while flowing brings about all that is best, that is benevolent without causing any injury or exerting any force. It works it out by itself, spontaneously. When you have this “Sahaja State” established within, and the power of love starts flowing on its own, you will be surprised, the power of love does all the work. You do not have to do anything. However, you have to watch as to what kind of love it is. First and foremost it must be without any desire or expectation.

Now, it is a small thing. Suppose I bring sarees from the USA and tell someone that I have eleven sarees and you find out eleven ladies to whom I can gift those sarees. That person brings to me all his relations, like his mother, sister, sister-in-law. I said, “How can you bring all persons of the same surname, at least a few of them should have been with different surnames”. He answered, “Shri Mataji I know only those persons”. I said, “Since you are a Sahaja Yogi, how is it that you know only those persons and not others?” Then I asked another told another Sahaja Yogi and he also came with the names of his relations. I was perplexed as to what to do!

So, love should be without expectation. How is love without expectation? It is without the feeling of “My” like my house, my son, my brother, my wife. Where the feeling “my” comes it is not love without expectation. Of course your relationship with every person sustains but it is without attachment. I often give example of sap which starting from the earth circulates through the tree. But if it stops at particular flower, the flower will die and the tree both will also die. Thus the desirelessness flows all over and bestows what one wants.

Now see, you are seated here and the power of electricity is flowing. They have lit lamps, some small and some big, they are taking photographs over there, I am speaking here and this microphone is taking it up, fans are moving. So many jobs are being carried out. Each one is doing what one needs. But, is this power attached to someone? It is not. But the human being who is the living being gets attached. The human being sticks too much. Sometimes I say that the human being should be called as sticky because this word suits him. He gets attached to everything. But the sticking de-energizes him

and disfigures him. Initially, it is my son, my son and finally, “Shri Mataji please save me from my son. He troubles me too much.” It can be remedied; it is not that it cannot be. So, it should be remembered that one should not keep expectations. A person should love without keeping any expectation. “My son, my daughter” is all right. You have their responsibilities that you should fulfill. But it should be without keeping expectation. This is first thing. Secondly, it should be done with attachment as, “I and mine”. You should equally love somebody else's child if it comes at your door steps. Only then you are without expectations, meaning you are a Guru.

All this notwithstanding, when the whole universe is all-encompassed with love, the joy of it, only God Almighty can say how joyful it is! If he had not loved us, he would not have made this creation. What a headache it is! You create the creation, create human beings, then they come to attack you, they behave like mad! Then you put them all right, give them realization, the give them the self-realization. Yet they run around like the crazy ones! Then somehow you pull them in the boat forcibly bind them still their minds wander here and there. But all this plays goes on and on because God is devoid of expectations. Hence is the whole play of creation.

God is the only one who is devoted to LOVE. He is engrossed in the joy of love. That he loves is in itself his joy and he exists in that love. It does not occur to him that the person has hit him or told anything.” Man, I love you, you do anything to me, but I love you”, is God's nature and when it percolates in a Sahaja Yogi, I will call it as that which sans expectations. But, it is not seen anywhere. When you are cut up with someone, you will always be so with him. It will not change. Thus attachment comes again. If you are good to someone you will always be good to him.

Suppose two brothers are upset between them. Even though they are in Sahaja Yoga they will interact with each other in the same way. Then why have they come in Sahaja Yoga? You join Sahaja Yoga to get your Spirit. What is Spirit? Spirit is the source of love within you. You have to accept it. You have to go deep in its joy. You have to establish it within you, such that, “All that I am having is for devotion of Spirit's love. Whatever devotion that the Spirit wants to do, let it be for love. I have my body, no intellect, nothing else. Let me watch the devotion of Spirit and let me take its joy.”

So, main thing to be told is that we are seated in the court of love. This is the court of love. Hatred, anger, attachment, temptation, are just the same. Somebody likes somebody or somebody dislikes somebody, both are just the same. I do not see any difference in them. Only thing is one appears to be good to look at and the other bad, but both the types are basically one and the same.

Love should be free from expectations and secondly it should also have sweetness. One slaps someone on the face and tells that person, “Since I love you I have slapped.” People would ask, “How can it be” and the first person would say, “I have hit you out of love”. Similar practices are also in vogue. You visit someone as curtsey and he will keep shaking your hand till it pains as if half a kg weight is attached to it. I feel, what is this style of receiving? And it is all superficial, nothing is in the heart. They will outwardly clasp and shake your hand, to make a show of cordiality, “How friendly is our relationship” and say this has happened, that has happened. And here you are waiting for your hand to be released. But what is in the heart? The heart should have love in it. One should love from heart, Love should flow from heart. But it does not happen and all is only outward. With the superficial love person is deluded to believe, “How sweet, how loving I am! How lovingly I treat all.” He has to be so, because he is in the business!

One is very sweet in love, outwardly as well as from within. He has no bitterness and is so sweet that even his bitterness is felt to be sweet. So long as Sahaja Yogis do not have such sweet temperament, who will take their words? Those who deliver lectures are quite numerous around us. They make empty talks. Our country has plenty of them. They are flourishing in every lane. You will find them in Pune too. But, does that satisfy us? It is all unreal, only on the surface. Love should come from heart. I receive letters from all, “Shri Mataji, let love flow from our hearts.” But, how can I do it? You should open your hearts. Now I will tell you how to open your hearts.

How to open your hearts? First of all you should start with a small thing. You should make a list of

persons whom you love and also that of those whom hate. Then, as the first thing, you should write letters to those whom you hate. Very difficult! Extremely difficult job! You should write to them, “I miss you because you are so great!” Let them not be great but no harm saying so! And you should also say, “I shall be very happy if you reply to my letter.” Try and see, if you can do it. Your Sprit has made you strong. However your letter should not be felt to be superficial. He should not feel that first letter is introduction of some demand to follow. So write and send your letter sincerely, with love and from heart to such people for whom you have extreme hatred. They are Sahaja Yogis and you should start with Sahaja Yoga. First thing is they should be Sahaja Yogis.

You will be amazed, while writing, your resentment will certainly come somewhere in it. At least one sentence of your letter will unavoidably reflect your anger. Then you should write second letter, then third and so on. If you continue, in course of writing a hundred letters, at least one letter shall be written without the reflection of your anger. You should look with open heart at the person you are angry with.” I am also doing what he has done. Then, why should I resent his actions. I will not behave the way he has behaved.” You should try and see that you actually love.

Our country faces several problems because we have no idea whatsoever of love, nor do we know the definition of love. About our main problem of the state of women, our country has only two types of women. I do not see third type, if it there, it will be very good. One type is aggressive women and the other is submissive or meek. If aggressive she will dominate and if docile she will be trampled upon. In other words it will e like a Marathi proverb which goes, ” Jamala tar soot naahi tar bhoot”, meaning;, amenable if in good mood, otherwise a bhoot.” Probably for this reason our society has become ex-centric. They will harass a submissive woman and fall flat before the one who dominates. But with this behavior unconsciously you get into a great sin. That sin is that God Almighty shall never tolerate the torturing of a docile woman. Several such problems exist.

In our country we have question of caste discriminations. Further discriminations like rich and poor, superior and inferior etc also exist among them. In order to resolve these issues we should see first of all how much love we have within us. You see a number of incarnations have praised love. So, how many people can we take under the wings of our love? For how many people do we have concern from our heart? How many people do we have genuine love for?

Other day I asked men from Mumbai, man always claim that friendship among them is very deep compared to that among women. So I asked one of them, “Who is your friend”? So he told me the name of a gentleman and said he is my friend. So I replied, “It is unreal, he accompanied me in the car and on the way complained a lot against you. So how can he be your friend?” The true friendship is such that they cannot see each other's bad qualities but they can see only goodness. With its enhancement you heart expands too.

Secondly, it is generosity. Generosity is you should have power to give. Your mother is famous for it. She has immense generosity. But you should also see how it feels being generous. Suppose you have five saris and another lady has less. Then see how it feels to give her one of your saris. You will have the happiness of having a hundred saris, provided your heart is open. So, you should be generous with the power to freely give away. You should liberally give away your possessions.” You want this, okay, take it. You want that, alright take that.

Generosity comes in Sahaja Yoga. I have seen, when the peoples', hearts open, they say, “Shri Mataji I have specially made and brought this “kheer” for you.” I may eat or not, but they say, “Shri Mataji, I have specially prepared and brought for you the Puran Poli (Indian bread stuffed with cooked and sweetened Gram pulse)”. But I shall be more pleased if you bring it for a Sahaja Yogi. If you distribute love among yourselves I shall be extremely pleased. I you speak good words about a Sahaja Yogi, to me, If you tell me how joyous is his company, it pleases me the most. Of course, if you are getting wrong there, I shall warn you to take care. However, as I have most of the times seen, such unique moments scarcely come. When people share with me about their friendships, tell me good things about each other, are joyfully engrossed each other's company, I feel, “Now the divine rule of love has begun”. We have not used the power of love so far, nor have we known its kingdom. We have

not tried to understand its kingdom. We have not accepted its power. Our attention is not at its tremendous potential for activity. It has so much strength that all your big empires, large atom bombs that you have created, all that has been raised on hatred, will be neutralized and will be floored. But you should be able to use this power. You should have its awareness, "I am the worshipper of love. I am in love. I have no attachment, hatred or temptation. I worship love only. Our mother has told us that we have to devote ourselves to love. She has connected us to herself in that love and we shall also devote to others the same way, regardless of caste and other discriminations. One may remember a fault of person one hates and keep brooding over it. In love try to recollect the person's virtue, or a joyous occasion with him like, "How sweet he talked other day! Then, construct the building on it, the building of your heart. "How loving of him to have talked the way he did, so soothing indeed. Gently he came and spoke!

If you are sarcastic with someone that person will never have a good thought for you. Why don't you understand that if you talk ill of the other person, he or she will naturally talk ill of you. Why will he utter good words about you? Is he going to say, "How nice of him, he abused me!" Is it possible? One must understand with simple common sense that the releasing of one's broad side on a person is not going to invoke any praise with him.

It must be remembered when you open your heart that you have given a place to him in your heart and the power of love from your heart which purifies, would cleanse that man, would purify that man. He may even trouble you a bit, but try! It is not difficult to attempt. You will be amazed with the feeling as if you have become large as universe.

In my childhood I always wanted to work for universe and wondered how it would happen, how I will meet with so many people. I used to instantly feel that my heart was expanding and encompassing all. It is to be so blissful! I only was visualizing that picture, but now I can see that it has turned into reality with thousands of Sahaja Yogis seated before me. I am drenched in their love. You should give same love to all.

In today's special program of the Puja to Shri Shiva you should keep a thought in your hearts, "I will be devotee of love from today onwards. Since mother has told me I shall devote myself to loving. If it brings little trouble I am going take it as penance, but love I shall, and shall love whole universe without expectation. Like a frog in pond, I shall not limit it to my and mine. I shall do with love only that which is for all. The people may insult, may criticize. They did that to me too. But you must devotedly work, with full knowledge and faith that the power of love is very strong.

Now it is the time for the Puja. With today's Puja to Shri Shiva, I have decided to reside in Pune. In the whole world India is the land of yoga and Maharashtra is holy land. It is the Kundalini of the whole world. No words can adequately describe its greatness and Pune is its heart. Here we have to install Shri Shiva and I want that the Kailasa should descend when I live here. You must help me in it. All Sahaja Yogis should become like residents of the Kailasa, of cool temperament. The people should feel that like the Kailasa, Pune is truly Shri Sadashiva's empire. I have decided to reside in Pune with this expectation from all and all should please help me.